КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2021.2.12

УДК 340.12:342.7.001.36

Копча В. В.,

доктор юридичних наук, доцент,

Ужгородський національний

університет

ORCID: 0000-0001-9888-1464

РОЛЬ СУДОВОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Стаття присвячена дослідженню сутності та ролі судового конституційного контролю в сучасній державі. Особливу увагу звернуто на роль органів конституційної юрисдикції для гарантування верховенства права і прав людини. Зроблено висновок про те, що для здійснення конституційної юрисдикцію важливим є обмін ідей між національними конституційними судами з приводу розуміння конституції та прав людини.

Ключові слова: конституція; конституційний суд; верховенство права; права людини.

Статья посвящена исследованию сущности и роли судебного конституционного контроля в современном государстве. Особое внимание обращено на роль органов конституционной юрисдикции для обеспечения верховенства права и прав человека. Сделан вывод о том, что для осуществления конституционной юрисдикции важен обмен идей между национальными конституционными судами по поводу понимания конституции и прав человека.

Ключевые слова: конституция; конституционный суд; верховенство права; права человека.

Постановка проблеми. В рамках правової науки України конституційний контроль (як державна функція і як інституційна модель) став предметом досліджень значної кількості учених. Як вірно підмітив Райт Марусте (Rait Maruste), хоча конституційний суд є центральним, але він є не єдиним інструментом демократії та конституціоналізму. Тому роль конституційного суду має розглядатися в більш широкому плані, що охоплює загальні питання демокра-

тії, конституції та конституціоналізму [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед чисельних праць з указаної проблематики слід назвати праці українських учених М. Савчина, І. Сліденка, А. Колодія, А. Стрижака [2, с. 103–104], Т. Бринь [3, с. 11] тощо.

Постановка завдання. Важливо відзначити, що навіть найбільш важливі тези в оцінці природи судового конституційного контролю в Україні виступають на сьогодні над-

то контраверсійними (судовий орган чи політичний орган, суд факту чи суд права). У цьому сенсі проявляється актуальність дослідження даної проблематики. Відтак, метою цієї статті є аналіз основних підходів до розуміння сутності конституційного контролю.

Виклад основного матеріалу.

Свого часу вагоме узагальнення різноманітних аспектів у розумінні конституційного контролю було зроблено у дослідженні А. Г. Алексеєнка, котрий стверджував, що судовий конституційний контроль відзначається наступними ознаками:

є різновидом інституту соціального, державного контролю, здійснюваного постійно діючими органами держави;

характеризується наявністю державно-владних повноважень контрольного, правоохоронного та судового характеру;

є формою професіоналізованого державного контролю (вищою серед спеціалізованих форм контрольної діяльності);

є контрольною, правоохоронною діяльністю, заснованою на самостійності юрисдикційних засобів і форм, та здійснюваною на підставі особливої судово-процесуальної форми відправлення правосуддя з питань конституційного контролю;

є особливий, спеціалізований механізм охорони нормативного акта найвищої юридичної сили конституції держави;

регламентується системою норм законодавства, яку складають норми Конституції і конституційних законів;

поширюється не лише на сферу управління, але насамперед охоплює сферу нормотворчості [4, с.7–8].

Натомість М. С. Кельман указував, що конституційний контроль у механізмі державної влади у поєднанні із загальним контролем визначається як організаційно-правова форма діяльності держави, яка має такі особливості: 1) це – різновид інституту соціального, державного контролю, що здійснюється постійно діючими органами держави; він безпосередньо пов'язаний із реалізацією державних повноважень; 2) це – форма професійного державного контролю, причому вища серед спеціалізованих форм контролюючої діяльності; 3) конституційний контроль, будучи контролюючим і правоохоронним видом діяльності, ґрунтується на перевазі застосування юрисдикційних засобів; 4) конституційний контроль поширюється не тільки на сферу управління, а й охоплює сферу нормотворчості, яка здійснюється апаратом управління, і впливає на нормотворчість законодавчої влади; 5) орган конституційного контролю – це спеціалізований орган охорони акта вищої юридичної сили – Конституції держави; 6) конституційний контроль є вищою (після парламентської і референдуму) формою контролю [5, с.11–12].

Відомий учений І. Д. Сліденко, виділяючи різновиди конституційного контролю: американський, австрійський, та змішані (французький, шведський), зазначав важливий аспект, що при конструюванні повноважень органу конституційного контролю, крім особливостей форми державного правління, слід враховувати загальну компетенцію та функціональне навантаження загальних й адміністративних судів. Ним же було відзначено, що конституційний кон-

троль слід розглядати як одну із універсальних сучасної держави, один із її фундаментальних принципів. На його думку, саме завдяки такого роду принципам модель правової держави західного типу успішно відбулася. Не останнє місце, з точки зору сприяння цьому, належить конституційному контролю, що підтверджується стабілізацією державних режимів європейських країн у зв'язку із запровадженням конституційного контролю. Далі ним підкреслено, що конституційний контроль став останньою ланкою в державному механізмі з точки зору його оптимізації (США, Франція). Ним відзначається, що конституційний контроль розглядається і як наслідок еволюціонування правової моделі держави з ієрархією норм, і як засіб такого еволюціонування. Ці дві сторони конституційного контролю є квінтесенцією його змісту в співвідношенні з такими явищами, як право і держава. І саме вони складають його феномен як соціоправового явища [6, с. 32–33].

Оригінальною і своєчасною є позиція В. Є. Скоморохи в розумінні сутності конституційної юрисдикції в Україні. Цей учений робить висновок, що Конституційний Суд України за своїм юридичним та фактичним статусом є одним із вищих конституційних органів державної влади і єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні, який самостійно і незалежно здійснює судову владу у формі конституційного судочинства з метою обмеження публічної влади, забезпечення балансування влад, верховенства права, гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України, офіційного тлумачення Конституції Украї-

ни та законів України, а також захисту конституційних прав і свобод [7, с. 7].

Значна роль у дослідженні проблеми «гарантування конституційного ладу» та ролі органу конституційного правосуддя належить М. В. Савчину, який підмітив, що гаранті конституційного ладу забезпечують взаємодію та інтеграцію громадянських інститутів та публічної влади на основі права з метою утвердження, реалізації та правового захисту конституційних норм і принципів. Вказуючи, з одного боку, що у Конституції статусом «гаранта» наділено насамперед Президента України, що безсумнівно вказує на його провідну роль у конституційній системі як глави держави, що здійснює арбітражні функції і забезпечує наступність публічної влади, з іншого боку, це не виключає того, що у випадку порушення конституційних норм і принципів будь-який учасник конституційно-правових відносин також може виступити як гарант конституційного ладу. На його думку, діяльність гарантів конституційного ладу втілюється у певних організаційних та процедурних формах, а тому носить інституційований характер [8, с. 7].

В одному з останніх досліджень М. Савчина вживається термін «правовий захист конституції» (а не «конституційний контроль») і такий підхід, на мою думку, варто підтримати. На його думку, специфіка системи правового захисту конституції полягає в тому, що її ядром є організація та діяльність конституційної юстиції [9, с. 89].

Вплив відкритого характеру конституційного правопорядку, його взаємодію з міжнародним правом та роль у цій взаємодії органів консти-

туційної юрисдикції досліджувалися в працях Н. М. Сергієнко. Цим ученим відзначено зокрема, що посилення на норми міжнародного права при розгляді конкретних справ фактично призводить до того, що органи конституційної юрисдикції надають в своїх рішеннях і міжнародно-правову мотивацію. При цьому автор обстоює висновок, що міжнародно-правова мотивація відрізняється від звичайного посилення тим, що органи конституційної юрисдикції вказують не тільки на відповідні міжнародні акти, але й надають їх розширене тлумачення, враховуючи як специфіку норм міжнародного права, так і практику їх застосування [10, с. 14].

Окремої уваги заслуговують праці А. М. Колодія з аналізованої проблеми. Ним висунуто тезу, зокрема, що можна стверджувати, що тільки американська модель конституційної юстиції визначає конституційні суди як органи судової влади, а австрійська (або європейська), а тим більше квазісудова моделі розглядають їх, скоріше, як органи конституційного контролю (а не конституційного правосуддя), що здійснюють свою діяльність за процедурою, наближеною до судової. У будь-якому випадку вони завжди відокремлюються від судів загальної юрисдикції. Ним відзначено, що зовсім не випадково стаття 124 Конституції України в редакції Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII не відносить Конституційний Суд України до органів судової влади, на відміну, наприклад, від попередньої редакції цієї самої статті, у частині третій якої стверджувалося, що «судочинство здійснюється Конституційним Судом

України та судами загальної юрисдикції». На його думку, впадає в око й те, що розділ VIII «Правосуддя» оновленої Конституції України жодного нормативно-правового припису, який би стосувався Конституційного Суду України, не вміщує. З цього погляду спірним є віднесення Конституційного Суду України до органів судової влади, яке іноді трапляється у правовій доктрині [11, с. 63].

Природа конституційного правосуддя аналізувалася й низкою інших вчених. Так наприклад, М. І. Мельник, виступаючи на XVII Конгресі Конференції європейських конституційних судів (30 червня 2017 року у м. Батумі (Грузія) підкреслив, що роль конституційних судів в житті демократичного суспільства вирішальною мірою залежить від декількох факторів, а саме від: 1) місця, яке де-факто конституційний суд посідає в системі державної влади та яке визначається станом демократії; 2) ступеня реальної незалежності суду; 3) рівня його компетентності (професіоналізму судів). На його думку, ці три чинники пов'язані між собою, але перший з них є основним, адже саме місцем у системі влади визначається та роль, яку конституційний суд відіграватиме в державі та суспільстві. Від цього залежить, чи буде він обслуговувати політичну владу, знаходячи для своїх, по суті, політичних рішень юридичні аргументи, чи прийматиме юридичні рішення на підставі конституційних принципів і цінностей. Тобто питання полягає в тому, буде конституційний суд слугою політиків чи стражем Конституції. Враховуючи це, роль конституційного суду в утвердженні демократії та верховенства права (зокрема, впрова-

дженні конституційних принципів) може бути як позитивною, так і негативною. Ним же відзначено ще один важливий аспект: «Потрібно також чітко усвідомлювати те, що на сучасному рівні розвитку суспільства і держави таке явище, як узурпація державної влади, є неможливим без участі конституційного суду, його рішень, які лише зовні легітимізують неконституційне захоплення влади» [12].

На тлі досліджень українських учених необхідно звернути увагу на низку робіт новітнього характеру дослідників інших держав, зокрема – Литовської Республіки. Т. Бірмонтієне, зокрема, указувала на роль Конституційного Суду цієї держави у розвитку конституційного права. Нею стверджувалося, що Конституція Литви, яка спочатку розглядалась як каталог важливих інститутів і прав, стала сприйматися по-іншому після ухвалення судом постанови від 25 травня 2004 року, де було сформульовано нову концепцію конституційного права (права конституції), підкріплену доктриною Конституції Литви як вищого закону без прогалин, і ці особливості були обґрунтовані у науковій правовій доктрині. Нова концепція конституційного права (права конституції) зі змінами була стимульована змінами в доктрині джерел конституційного права, значною мірою визначеними судовою практикою Конституційного Суду. Істотне зрушення в концепції джерел конституційного права відбулося, коли в своєму рішенні від 12 січня 2000 року Конституційний Суд сформулював доктрину про цілісність акта (постанови) Конституційного Суду, заявивши, що постанова Конституційного Суду вважається

цілісною, оскільки її резолютивна частина базується на аргументах мотивувальної частини. Ще одним видатним актом Конституційного Суду, який вплинув на розвиток нової конституційної доктрини, була постанова від 30 травня 2003 року, яка напрацювала особливо важливе доктринальне положення про те, що Конституція Литви і остаточні акти Конституційного Суду, в яких розвивається конституційна доктрина, є джерелами конституційного права. Крім того, Т. Бірмонтієне звернула увагу – Конституція Литви встановила інститут конституційного контролю, що значною мірою вплинув на процес конституціоналізації в різних правових сферах та призвів до консолідації нової концепції конституційного права (права конституції) як вищого закону. Конституційно-правова доктрина, розроблена Конституційним Судом, відрізняється динамікою та різноманітністю. Нею ж було підкреслено, що визнання конституційного принципу геополітичної інтеграції в ЄС мало суттєве значення для розвитку конституційного права. Взаємовідносини національного конституційного права із правом ЄС були та залишатимуться актуальними. Конституційне право Литви не тільки відображає доктрину, розроблену міжнародними інституціями, що підтримують захист прав людини (передусім це ЄСПЛ), а й розкриває аспекти конституційного досвіду інших демократичних держав [13, с. 216].

Низку ідей щодо природи та ролі конституційної юрисдикції було відзначено в підсумковій Резолюції Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів

(Україна, м. Харків, 1–2 червня 2017 року). Серед таких ідей найважливішими є наступні:

А. Конституційна юрисдикція є найважливішим фактором у справі зміцнення, розвитку й захисту основних загальнолюдських цінностей, втілених у конституціях, що лежать в основі діяльності судів країн. Їх рішення і висновки мають вирішальний вплив на діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Б. Повага до гарантованих на конституційному рівні прав і основоположних свобод людини і громадянина є основою правопорядку й справедливості. Органи країн, які здійснюють законодавчі та правозастосовні функції, також повинні дотримуватись положень загальновизнаних актів міжнародного права, міжнародних інструментів для захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина. З огляду на положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року державні органи, у тому числі уряд, законодавець, суди і орган конституційної юрисдикції, повинні докладати всіх зусиль для виконання країнами їх міжнародних зобов'язань, а також для виконання рішень ЄСПЛ. Зокрема, органи конституційної юрисдикції мають поступово інтегрувати рішення ЄСПЛ у національне право.

В. Існує тенденція щодо уніфікації засад конституційної юрисдикції у захисті прав і основоположних свобод людини і громадянина як на регіональному, так і загальноєвропейському рівнях. Основними критеріями у цьому найважливішому напрямі діяльності органів конститу-

ційної юрисдикції країн є Загальна декларація прав людини 1948 року, пакти Організації Об'єднаних Націй з цих питань, приписи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, резолюції та рекомендації керівних органів Європейського Союзу, рішення ЄСПЛ, висновки і рекомендації Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) та інших міжнародних правозахисних організацій і установ.

Г. Органи конституційної юрисдикції несуть особливу відповідальність за гармонізацію національних конституцій та національних правових систем з універсально визнаними нормами міжнародного права, права Європейського Союзу та іншими чинними міжнародними зобов'язаннями, а також за зміцнення європейського вектора відповідних держав у цілому. Визнається роль міжнародного права та права Європейського Союзу в тлумаченні національних конституцій і підкреслюється, що *міжнародні та європейські стандарти повинні сприйматись як мінімальні конституційні стандарти для захисту основоположних прав*. Засуджено використання конституційної юрисдикції для внутрішньої легалізації серйозних порушень міжнародного права, а також для виправдання за невиконання рішень міжнародних і європейських судів.

Д. При прийнятті рішень у справах органи конституційної юрисдикції дедалі частіше звертаються до закономірностей генези конституціоналізму й відповідної правової практики інших країн, що сприяє розвитку їх конструктивних взаємовідносин як на регіональному,

так і загальноєвропейському та світовому рівнях. Наведені тенденції слід вважати позитивними з огляду на таке: хоча конституції країн відрізняються одна від одної, їх основні принципи, зокрема щодо захисту прав людини і людської гідності, становлять загальну основу, а юридичні аргументи, що ґрунтуються на цих засадах, які використовуються в одній країні, з урахуванням відмінностей національного законодавства за принципом субсидіарності, можуть бути джерелом натхнення для іншої.

Е. Належне виконання органами конституційної юрисдикції своїх повноважень, у тому числі стосовно захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина, є можливим лише за неухильного дотримання конституційних приписів щодо незалежності цих органів, а також недоторканності суддів та їх підпорядкованості виключно конституції й верховенству права. Неприпустимими є втручання у діяльність органів конституційної юрисдикції інших органів державної влади, політичний і публічний тиск. Ці суб'єкти владних повноважень та суспільних правовідносин повинні утримуватись від будь-яких спроб неправомірного впливу на суддів під час виконання ними своїх обов'язків. Важливими є прозорість й відкритість діяльності органів конституційної юрисдикції перед громадянським суспільством [14].

Виходячи з наведеного, можна прийти до наступних висновків. Як відзначив Ласло Шольом (László Sólyom) у Вільнюсі на конференції, присвяченій 10-річниці Конституційного Суду Литовської Республіки (4–5 вересня 2003 р.), умовами для

взаємної взаємозалежності конституційних юрисдикцій є наступні: 1) нове покоління конституційних судів отримують стандарти та прийоми, розроблені колишніми конституційними судами, за короткий час, хоча матеріал, який необхідно освоїти, інтенсивно зростає. На його думку, для третього покоління конституційного суду вистачить десяти років, щоб досягти рівня і розвинути багатство юриспруденції, для чого перше покоління потребувало сорока років напруженої роботи; 2) традиційні зони впливу французького або німецького законодавства можуть бути визначені скоріше в структурі і повноваженнях конституційних судів, ніж у їхній юриспруденції, а більше в загальній правовій культурі, ніж у конституційних рішеннях. Сильний, традиційний, німецький вплив є очевидним у Польщі, Угорщині, Чехії та Словенії; 3) на думку Ласло Шольома, третя генерація конституційних судів народилася в сприятливому міжнародному середовищі, коли суди мали процвітаючу міжнародну правозахисну юрисдикцію навколо себе. Нові суди вже знайшли спільну європейську мову конституційності, яку вони не тільки навчились вимовляти, але й могли висловити нові ідеї на цій мові. При цьому отримання міжнародних стандартів набагато більше, ніж адаптація, це був взаємний процес. Реальний обмін ідеями був підтриманий унікальною публічністю, яку міжнародна політична ситуація запропонувала новим судам. Хоча тільки Конституційний Суд Південної Африки зобов'язаний згідно Конституції враховувати закордонні конституційні справи, конституційні суди сьогодні зазвичай працюють на по-

рівняльній правовій основі. З іншого боку, Ласло Шольом нагадав новий механізм міжнародного співробітництва: Конференцію європейських конституційних судів і Комісію за демократію через право («Венеціанська комісія»). Інтегративний вплив Венеціанської комісії дійсно є важливим і служить глобалізації конституційного правосуддя [15].

Крім того, говорячи про специфіку конституційного контролю в Україні, слід відзначити, що станом на 2019 рік він є повноцінним специ-

альним судом, а не політичним органом. Такий висновок впливає як з його функцій та обсягу юрисдикції, так і з аналізу конституційних гарантій для нього як колегіального органу та суддів. У цьому контексті цінною є позиція щодо розуміння конституційного контролю як важливої складової (одного з механізмів) правового захисту конституції. Дослідження в цьому напрямі є продуктивним напрямом розвитку правової науки.

Список використаних джерел

1. Rait Maruste. The Role of the Constitutional Court in Democratic Society. *Juridica international. Law Review*. University of Tartu. URL: <https://www.juridicainternational.eu/index.php?id=12703>.
2. Стрижак А. Конституційний Суд України як інститут забезпечення та захисту конституційної законності. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. №1. С. 102–110.
3. Бринь Т. О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 19 с.
4. Алексєєнко І. Г. Європейська модель конституційної юстиції: теоретико-правові проблеми становлення та розвитку: автореф. дис. канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. Київ, 2001. 16 с.
5. Кельман М. С. Конституційний контроль як засіб захисту конституцій у національних правових системах континентального права: автореф. дис. канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2001. 19 с.
6. Слідєнко І. Д. Конституційний контроль в механізмі сучасної правової держави: автореф. дис. д-ра юрид. наук. Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2010. 40 с.
7. Скомороха В. Є. Конституційний Суд України в механізмі державної влади: автореф. дис. канд. юрид. наук. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2001. 19 с.
8. Савчин М. В. Конституційний суд України як гарант конституційного ладу: автореф. дис. канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2003. 17 с.
9. Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ, Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
10. Сергієнко Н. М. Застосування норм міжнародного права органами конституційної юрисдикції (європейський досвід): автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2004. 18 с.
11. Колодій А. Конституційна юстиція і правова доктрина: проблеми взаємного впливу в умовах демократичного поступу. *Вісник Конституційного Суду України*. 2017. № 3. С. 62–65.

12. Виступ судді Конституційного Суду України М. Мельника на XVII Конгресі Конференції європейських конституційних судів. *Вісник Конституційного Суду України*. 2017. № 4. С.64–65.

13. Бірмонтієне Т. Роль Конституційного Суду в розвитку конституційного права в Литовській Республіці. *Вісник Конституційного Суду України*. 2018. № 2. С. 213–222.

14. Резолюція Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів (Україна, м. Харків, 1–2 червня 2017 року). *Вісник Конституційного Суду України*. 2017. № 4. С. 57–58.

15. Laszlo Solyom. Constitutional justice: some comparative remarks. Report by Mr Laszlo Solyom (Member, Hungary) Conference on “Constitutional Justice and the Rule of Law” on the occasion of the 10th anniversary of the Constitutional Court of Lithuania (Vilnius, 4-5 September 2003). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2003\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2003)030-e).

References

Rait Maruste. The Role of the Constitutional Court in Democratic Society. *Juridica international. Law Review. University of Tartu*. URL: <https://www.juridicainternational.eu/index.php?id=12703>.

Strizhak, A. (2010). Konstitucijnij Sud Ukrayini yak institut zabezpechennya ta zahistu konstitucijnoyi zakonnosti. *Visnik Konstitucijnogo Sudu Ukrayini*, 1, 102–110.

Brin, T. O. (2010). *Konstitucijnij Sud Ukrayini v mehanizmi zahistu ta zabezpechennya prav i svobod lyudini i gromadyanina* (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk) Nac. jurid. akad. Ukrayini im. Yaroslava Mudrogo. Harkiv.

Alyeksyeyenko, I. G. (2001). *Yevropejska model konstitucijnoyi yusticiyi: teoretiko-pravovi problemi stanovlennya ta rozvitku*. (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk). NAN Ukrayini. In-t derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo. Kiyiv.

Kelman, M. S. (2001). *Konstitucijnij kontrol yak zasib zahistu konstitucij u nacionalnih pravovih sistemah kontinentalnogo prava*. (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk). NAN Ukrayini.

In-t derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo. Kiyiv.

Slidenko, I. D. (2010). *Konstitucijnij kontrol v mehanizmi suchasnoyi pravovoyi derzhavi*. (Avtoref. dis. d-ra jurid. nauk). In-t zakonodavstva VR Ukrayini. Kiyiv.

Skomoroha, V. Ye. (2001). *Konstitucijnij Sud Ukrayini v mehanizmi derzhavnoyi vladi*. (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk). Nac. jurid. akad. Ukrayini im. Yaroslava Mudrogo. Harkiv.

Savchin, M. V. (2003). *Konstitucijnij sud Ukrayini yak garant konstitucijnogo ladu* (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk). NAN Ukrayini. In-t derzhavi i prava im. V.M.Koreckogo. Kiyiv.

Savchin, M. V. (2019). *Porivnyalne konstitucijne pravo*. Kiyiv, Yurinkom Inter.

Sergiyenko, N. M. (2004). *Zastosuvannya norm mizhnarodnogo prava organami konstitucijnoyi yurisdikcii (yevropejskij dosvid)*. (Avtoref. dis. kand. jurid. nauk). Kiyiv. nac. un-t im. T. Shevchenka. Kiyiv.

Kolodij, A. (2017). Konstitucijna yusticiya i pravova doktrina: problemi vzayemnogo vplivu v umovah demokratichnogo postupu. *Visnik Konstitucijnogo Sudu Ukrayini*, 3, 62–65.

Birmontiyene, T. (2018). Rol Konstitucijnogo Sudu v rozvitku konstitucijnogo prava v Litovskij Respublici. *Visnik Konstitucijnogo Sudu Ukrayini*, 2, 213–222.

Solyom, Laszlo. (2003). Constitutional justice: some comparative remarks. Report by Mr Laszlo Solyom (Member, Hungary) Conference on “Constitutional Justice and the Rule of Law” on the occasion of the 10th anniversary of the Constitutional Court of Lithuania (Vilnius, 4-5 September 2003). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2003\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2003)030-e)

V. Kopcha, Doctor of Law, Associate Professor, Uzhhorod National University
ORCID: 0000-0001-9888-1464

**The role of judicial constitutional control:
basic approaches to understanding**

The article is devoted to the study of the essence and role of judicial constitutional control in the modern state. Particular attention is paid to the role of bodies of constitutional jurisdiction to ensure the rule of law and human rights.

It is concluded that the exchange of ideas between national constitutional courts regarding the understanding of the constitution and human rights is important for the exercise of constitutional jurisdiction.

Therefore, the purpose of this article is to analyze the main approaches to understanding the essence of constitutional control.

Constitutional control in the mechanism of state power in combination with general control is defined as an organizational and legal form of state activity, which has the following features: 1) it is a kind of institution of social, state control, which is carried out constantly current state bodies; it is directly related to the exercise of state powers; 2) it is a form of professional state control, and the highest among specialized forms of control activities; 3) constitutional control, being a controlling and law enforcement activity, is based on the predominance of the use of jurisdictional means; 4) constitutional control extends not only to the sphere of government, but also covers the sphere of rule-making, which is carried out by the administration, and affects the rule-making of the legislature; 5) the body of constitutional control is a specialized body for the protection of an act of higher legal force – the Constitution of the state; 6) constitutional control is the highest (after parliamentary and referendum) form of control

Keywords: *constitution; constitutional court; rule of law; human rights.*